

การสร้างสรรค้บทเพลงซอพม่า สำหรับวงดนตรีเครื่องสายสากล

Themes of Sor Pa Ma for String Quartet

ธภัฏ สึงขวิจิตร*¹Thaphad Sungwijit*¹

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง “การสร้างสรรค้บทเพลง ‘ซอพม่า’ สำหรับวงดนตรีเครื่องสายสากล” มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างสรรค้บทเพลงใหม่ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากทำนองซอพม่าสู่วงดนตรีเครื่องสายสากล และเพื่อนำบทเพลงที่สร้างสรรค้ขึ้นใหม่นี้ ออกแสดงต่อสาธารณชน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างสรรค้บทเพลงใหม่ จำนวน 2 บทเพลง ได้แก่ บทเพลงย่อยที่หนึ่ง: เซนจ์ เป็นการวางแนวคิดเชิงอุปมาอุปไมยด้าน “การแปรเปลี่ยน-ผสมผสาน” ส่วนบทเพลงย่อยที่สอง: รีเฟล็คชั่น เป็นการวางแนวคิดด้านการใช้คำสัมผัสในบทซอมาประยุกต์ใช้ในบทเพลง โดยทั้งสองบทเพลงมีความยาวทั้งสิ้นประมาณ 9 นาที อนึ่ง การสร้างสรรค้บทเพลงดังกล่าว ไม่เน้นการสร้างสรรค้แบบดั้งเดิมหรืออนุรักษ์ และมีการขยายความยาวของจังหวะ อัตราจังหวะ รวมถึงโครงสร้างของบทเพลงในทิศทางที่ผู้วิจัยกำหนดไว้

คำสำคัญ: ซอพม่า / วงดนตรีเครื่องสายสากล / ทำนองเพลงพื้นเมือง

Abstract

“The Composition of ‘Sor Pa Ma’ Themes for String Ensemble” is a research project which purpose is aiming to recreate an old traditional piece of music for contemporary listeners. Loosely based and inspired by the old theme called Sor Pa Ma, the songs were rearranged and composed mainly not for a conservational

* Corresponding author, email: chatwalee_jikke@hotmail.com

¹ อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาศิลปกรรมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

¹ Instructor, Fine and Applied Art, Faculty of Humanities, Chiang Rai Rajabhat University.

purpose but public performance. The outputs comprise of two pieces. The first one is *Change*. It is served as an artistic demonstration of the metaphorical notion of transformation and diversity. The second is *Reflection*. Its uniqueness lies on the fact that its concept of composition is based on the original theme's rhyme. These two songs last for 9 minutes. Nevertheless, the method does not focus on the conservation of the songs or intends on reproducing them. It also changes their augmentations, time signatures, and structures in the researcher's plans and directions.

Keywords: Sor Pa Ma / String Quartet / Folk Music

บทนำ

การแสดงพื้นเมืองล้านนาที่เรียกว่า “การขับซอ” เป็นศิลปะการขับร้องที่นิยมกันมากทางภาคเหนือของประเทศไทย แต่ละพื้นที่ก็มีรายละเอียดแตกต่างกันออกไป โดยอาจมีการแปรเปลี่ยนด้วยปัจจัยต่างๆ ทั้งสภาพแวดล้อม สภาพสังคม วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัยจนมีการผสมผสานรูปแบบของสังคมนั้น เช่น ซอเชียงใหม่ ซอล่องน่าน และซอพม่า เป็นต้น

ทำนองซอพม่า แม้จะไม่ได้รับการยืนยันว่ามีต้นกำเนิดเป็นอย่างไร แต่มีการสันนิษฐานกันว่าเป็นทำนองที่ได้จากชาวพม่าเมื่อครั้งที่เชียงใหม่ตกอยู่ใต้อิทธิพลของพม่า² หรืออาจมาจากอิทธิพลของดนตรีไทยภาคกลางที่เข้ามามีบทบาทในดนตรีล้านนา เมื่อครั้งที่พระราชชายาเจ้าดารารัศมีทรงเสด็จกลับมาประทับที่เชียงใหม่เป็นการถาวร โดยมีครูดนตรีไทยเดินทางขึ้นมาสอนถึงที่คุ้มเชียงใหม่ด้วย และได้ปรับเปลี่ยนเพลงไทยสำเนียงพม่า มาเป็นเพลงทางเฉพาะของพื้นเมืองล้านนา³

ผู้วิจัยได้มีโอกาสทำงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนากระบวนการถ่ายทอดการขับซอพื้นเมืองให้กับเยาวชน ตำบลดงมะดะ อำเภอมะลาว จังหวัดเชียงราย” โดยได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ผลการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวพบว่า

² องอาจ อินทนิเวศ, “วงซอ: สายพ้อครูศรีทวน สอนน้อย จังหวัดเชียงราย” (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล 2550), 33.

³ ศักดิ์รินทร์ ขาวจ้าว, “ซอพม่าที่ไม่ได้มาจากพม่า,” *วารสารในเวียงเจ็ดลิน* 1, 1 (2554): 6.

ทำนองซอพม่าแบ่งออกเป็น 2 แบบคือ แบบบรรเลงและแบบมีเนื้อร้อง ทำนองซอพม่าเป็นทำนองที่มีความสนุกสนานเพลิดเพลิน อีกทั้งยังเป็นทำนองที่ไม่ยาวมากและมีการวนซ้ำของทำนองหลายครั้งทำให้เยาวชนที่เข้าร่วมในงานวิจัยดังกล่าวสามารถจดจำทำนองได้อย่างรวดเร็ว ในฐานะที่ผู้วิจัยมีความรู้ทางด้านเครื่องสายสากล จึงมีแนวความคิดที่จะนำทำนองซอพม่ามาพัฒนาต่อยอดในอีกทิศทางหนึ่ง ด้วยการนำวัตถุดิบด้านแนวทำนอง เสียงประสาน และลักษณะจังหวะของทำนองซอพม่ามาประพันธ์/เรียบเรียงขึ้นใหม่ในทิศทางของแนวคิดแบบดนตรีตะวันตก บรรเลงโดยวงดนตรีเครื่องสายสากล โดยหวังว่าจะเป็นการนำเสนออีกมิติหนึ่งของบทเพลงพื้นเมืองล้านนาของประเทศไทย ให้เป็นที่รู้จักในแวดวงวิชาการดนตรีสากลต่อไป

วัตถุประสงค์

งานวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์บทเพลงใหม่ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากทำนองซอพม่าสู่วงดนตรีเครื่องสายสากล และเพื่อนำบทเพลงที่ประพันธ์/เรียบเรียงขึ้นใหม่สำหรับวงดนตรีเครื่องสายสากลออกแสดงต่อสาธารณชน

ขอบเขตการศึกษา

ผู้วิจัยนำทำนองซอพม่ามาเป็นวัตถุดิบหลักในการประพันธ์/เรียบเรียง ได้แก่ โครงสร้างของทำนอง แนวทำนอง เสียงประสาน และลักษณะจังหวะ ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดเชิงอุปมาอุปไมย และการจำลองฉันทลักษณ์ของบทซอ รวมถึงใช้หลักการด้านทฤษฎีดนตรีตะวันตกมาใช้ในการประพันธ์/เรียบเรียง

ข้อตกลงเบื้องต้น

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาทำนองซอพม่า เพื่อนำวัตถุดิบมาประพันธ์/เรียบเรียงขึ้นใหม่ให้กับวงดนตรีเครื่องสายสากลจำนวน 4 เครื่อง ได้แก่ ไวโอลิน 2 เครื่อง วิโอลา 1 เครื่อง และเชลโล่ 1 เครื่อง ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะเป็นผู้กำหนดความยาวของบทเพลงตามความเหมาะสม โดยงานวิจัยเรื่องนี้ ไม่ได้มุ่งเน้นไปในมิติของการบรรเลงบทเพลงพื้นเมืองดั้งเดิม และการประพันธ์/เรียบเรียงมีการใช้แนวคิดของหลักทฤษฎีดนตรีตะวันตกเข้ามามีบทบาทตามที่ผู้วิจัยจะกำหนดทิศทางและ/หรือเห็นสมควร เพื่อให้บทเพลงมีความสมบูรณ์ตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางไว้

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลทางบริบทของทำนองซอพม่า โดยศึกษาทั้งด้านประวัติความเป็นมา บทบาทหน้าที่ของการขับซอ รวมถึงศึกษาทำนอง เนื้อร้อง และเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบ เพื่อนำมาเป็นวัตถุดิบในการประพันธ์/เรียบเรียงให้กับวงเครื่องสายสากล โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์บริบททั่วไปของทำนองซอพม่า
2. ถอดทำนองซอพม่าออกมาเป็นโน้ตสากล เพื่อความสะดวกในการนำมาวิเคราะห์
3. ออกแบบโครงสร้างของบทเพลงใหม่ และประพันธ์/เรียบเรียงแนวดนตรีที่เหมาะสม
4. นำบทเพลงที่ประพันธ์/เรียบเรียงแล้วนั้น มาฝึกซ้อม พร้อมปรับแก้ตามความเหมาะสม
5. นำบทเพลงออกแสดงต่อสาธารณชน

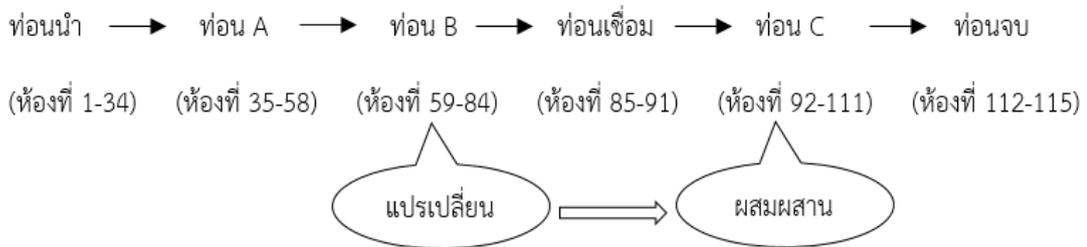
ผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า ทำนองซอพม่าแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ ทำนองซอพม่า “แบบบรรเลง” และทำนองซอพม่า “แบบมีเนื้อร้อง” โดยผู้วิจัยได้นำทำนองทั้งสองลักษณะมาเป็นวัตถุดิบหลักในการประพันธ์/เรียบเรียงเป็นบทเพลงใหม่ จำนวน 2 บทเพลง คือ บทเพลงย่อยที่หนึ่ง: *เชนจ์ (Change)* และบทเพลงย่อยที่สอง: *รีเฟล็คชั่น (Reflection)* โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. บทเพลงย่อยที่หนึ่ง: *เชนจ์*

บทเพลงนี้เป็นการนำทำนองซอพม่า “แบบบรรเลง” มาเป็นวัตถุดิบหลัก โดยมีแนวคิดพื้นฐานในเชิงอุปมาอุปไมยเพื่อสื่อถึงปัจจัยการแปรเปลี่ยนและผสมผสานที่เกิดขึ้นการผันแปรของปัจจัยต่างๆ ทั้งสภาพแวดล้อม สภาพสังคม รวมถึงวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย ด้านโครงสร้างของบทเพลง ผู้วิจัยได้วางโครงสร้างของบทเพลงขึ้นใหม่ ซึ่งมีความแตกต่างจากโครงสร้างเดิมที่มีการวนซ้ำของทำนองหลัก (โดยไม่จำกัดจำนวนรอบตามแต่ผู้บรรเลงจะเห็นสมควร) โครงสร้างของบทเพลงใหม่นี้ประกอบด้วย ท่อนนำ, ท่อน A, ท่อน B, ท่อนเชื่อม, ท่อน C และท่อนจบ เพื่อสื่อถึงแนวคิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม สภาพสังคม และวิถีชีวิตตามยุคสมัยที่เกิดจากปัจจัยต่างๆ ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 โครงสร้างของบทเพลงย่อยที่หนึ่ง: “เซนต์”

ด้านแนวทางการประพันธ์บทเพลง เบื้องต้นผู้ประพันธ์ได้ถอดโน้ตทำนองซอพม่าแบบบรรเลงออกมาเป็นโน้ตสากล เพื่อนำมาเป็นวัตถุดิบการประพันธ์ ทั้งนี้ ผู้ประพันธ์ได้นำแนวทำนอง 5 ห้องแรกของทำนองซอพม่าแบบบรรเลงมาเป็นวัตถุดิบหลักในการประพันธ์ท่อนนำ โดยการเลือกกลุ่มโน้ตย่อย (Fragment) จำนวน 4 กลุ่มมาสร้างประโยคเพลงใหม่จำนวน 4 ห้อง และเพื่อทำให้งานทำนองมีการเคลื่อนที่ช้าลงผู้ประพันธ์จึงได้ขยายความยาวจังหวะของโน้ต (Augmentation) จากโน้ตสองชั้นเป็นเซปต์หนึ่งชั้น (ตัวอย่างที่ 1) ซึ่งแนวทำนองนี้จะปรากฏขึ้นในท่อน A ด้วย

ตัวอย่างที่ 1 ท่อนนำ ห้องที่ 1-5

ทำนองซอพม่าแบบบรรเลง

ท่อนนำ

ท่อน A เป็นท่อนที่ผู้วิจัยนำแนวทำนองซอพม่า “แบบบรรเลง” มาเรียบเรียงใหม่ และแบ่งประโยคของทำนองให้เครื่องดนตรีสลับกันบรรเลง เพื่อให้บทเพลงมีสีสันมากขึ้น ดังตัวอย่างที่ 2

ตัวอย่างที่ 2 ท่อน A ห้องที่ 34-42

1 ท่านองชอพมาแบบบรเพลง

34

ไวโอลิน 1

ไวโอลิน 2

วิโอลา

เชลโล

ท่อน B มีการปรับเปลี่ยนการดำเนินเสียงประสานโดยนำเทคนิคคอร์ดแทน (Substitution Chord) มาใช้ในการประพันธ์ เพื่อให้มิติของเสียงมีการแปรเปลี่ยนตามแนวคิดในการประพันธ์ที่วางไว้ ทั้งนี้ คอร์ดแทนที่ใช้ ผู้วิจัยตั้งใจให้มิติของเสียงยังมีความคล้ายคลึงกับคอร์ดเดิม เช่น จากคอร์ด Gm แทนด้วยคอร์ด B^b เพื่อให้มิติที่สว่างขึ้นเนื่องจากคอร์ดแทนเป็นคอร์ดประเภทเมเจอร์ นอกจากนี้ ยังให้มิติเสียงที่เชื่อมโยงกันอยู่เนื่องจากมีโน้ตในคอร์ดร่วมกัน 2 ตัว คือ B^b และ D (ตัวอย่างที่ 3 คอร์ดแทนคือคอร์ดที่อยู่ในวงเล็บ)

ตัวอย่างที่ 3 การใช้เทคนิคคอร์ดแทน ในท่อน B

1

Gm: Gm C F Gm Gm Cm F Gm F B^b Dm
(B^b) (A^o) (Dm) (Dm) (Cm)

7

Dm Cm Gm B^b Dm Dm F Gm
(A^o) (B^b) (Gm) (Gm) (Cm) (A^o)

1

Gm: Gm C F Gm Gm Cm F Gm F B \flat Dm
(B \flat) (A $^{\circ}$) (Dm) (Dm) (Cm)

↓

58 B \flat pizz. A $^{\circ}$ Dm

ไวโอลิน 1

ไวโอลิน 2

ไวโอลา arco

เชลโล่ pizz.

62 Gm Dm Cm F Gm

arco

pizz.

จากตัวอย่างที่ 3 ผู้วิจัยยังใช้เทคนิคการดีด (Pizzicato) ในการบรรเลงเสียงประสาน เพื่อให้พื้นหลังของดนตรีมีความแตกต่างจากท่อน A ทั้งนี้ เป็นการสื่อถึงแนวคิดเชิงอุปมาอุปไมยด้านการแปรเปลี่ยนจากปัจจัยต่างๆ

ท่อนเชื่อม เป็นท่อนที่เชื่อมต่อไปยังท่อน C ผู้วิจัยต้องการสื่อให้เห็นถึงการแปรเปลี่ยนอีกครั้งสั้นๆ ก่อนจะมุ่งไปสู่ท่อน C ผู้วิจัยใช้การเคลื่อนที่ของเสียงประสานที่มีลักษณะค่อยๆ สูงขึ้นสังเกตได้จากแนวเสียงเชลโล่ จากนั้นกระโดดไปเสียงไวโอลิน 1 แนวคิดนี้เสมือนเป็นประตุนำพาไปยังมิติใหม่ต่อไป ดังตัวอย่างที่ 4

ตัวอย่างที่ 4 ท่อนเชื่อม ห้องที่ 84-91

ใช้เสียงค่อย ๆ สูงขึ้นเป็นลำดับ

ท่อน C ผู้วิจัยนำเค้าโครงจากวัตถุดิบกับสิ่งที่คิดขึ้นใหม่ มาเชื่อมโยงให้เห็นถึงการผสมผสานกันตามแนวคิดพื้นฐานในการประพันธ์เพลง ด้านทำนองและเสียงประสานของท่อน C ผู้วิจัยได้ประพันธ์แนวทำนองขึ้นใหม่ โดยนำทำนองจากท่อนนำมาเป็นโน้ตหลักสำหรับการสร้างแนวทำนองใหม่ และกำหนดให้โน้ตหลักดังกล่าวปรากฏอยู่ในจังหวะที่ 1 และ 3 ของทุกห้อง นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้เปลี่ยนเครื่องหมายประจำจังหวะจากเดิม 2/4 เป็น 4/4 เพื่อขยายพื้นที่ให้สามารถสร้างสรรค์แนวทำนองได้มากขึ้น และการดำเนินบทเพลงยังดำเนินไปได้อย่างไม่สะดุด (ตัวอย่างที่ 5)

ตัวอย่างที่ 5 การสร้างแนวทำนองใหม่ของท่อน C ห้องที่ 92-97

ทำนองจากท่อนนำ

โน้ตหลัก และแนวทำนองใหม่ของท่อน C

ผู้วิจัยนำแนวทำนอง 2 ห้องสุดท้ายของท่อน C มาขยายเป็น 4 ห้อง และกำหนดให้บรรเลงช้าลง (Ritardando) ทั้งนี้ เนื่องจากแนวทำนองของท่อน C เป็นทำนองที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ ซึ่งมีความแตกต่างจากท่อนอื่นๆ อย่างเห็นได้ชัด ผู้วิจัยจึงกำหนดให้เชลโลบรรเลงวลีสั้นๆ ของท่อนนำอีกครั้ง เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกหววนรำลึกถึงทำนองที่คุ้นเคย ดังตัวอย่างที่ 6

ตัวอย่างที่ 6 ท่อนจบ ห้องที่ 112-115

112 rit.

ไวโอลิน 1
ไวโอลิน 2
ไวโอลา
เชลโล

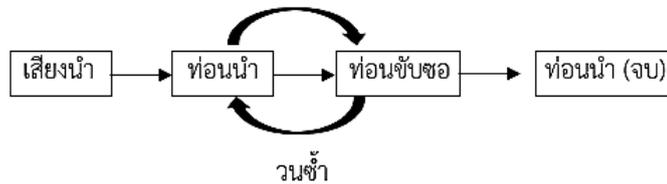
ท่อนนำ

2. บทเพลงย่อยที่สอง: ริเฟล็คชั่น

บทเพลงนี้ เป็นการนำทำนองของทำนองซอพม่า “แบบมีเนื้อร้อง” มาเป็นวัตถุดิบหลักในการสร้างสรรค์ ด้วยทำนองดังกล่าว มีท่อนขับซอเป็นแนวทำนองหลัก ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการนำทำนองของท่อนขับซอมาเรียบเรียงใหม่ โดยใช้หลักการของคำสัมผัสที่ปรากฏในฉันทลักษณ์ของบทซอมาสร้างสรรค์แนวทำนองต่างๆ ด้วยวิธีการซ้ำจังหวะ หรือซ้ำวลีในบางห้อง ซึ่งเป็นการจำลองโครงสร้างฉันทลักษณ์ที่เกิดขึ้น โดยการจำลองโครงสร้างดังกล่าวจะบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีต่างๆ แทนการขับซอ (การร้อง) นอกจากนั้น ผู้วิจัยได้เรียบเรียงทำนองของท่อนนำ (ซึ่งบรรเลงด้วยปี่เล็ก ปี่ก้อย ปี่กลาง และซิ่ง) โดยใช้โครงสร้างทำนองเดิม เพื่อให้มีกลิ่นอายทำนองซอพม่าแบบดั้งเดิม

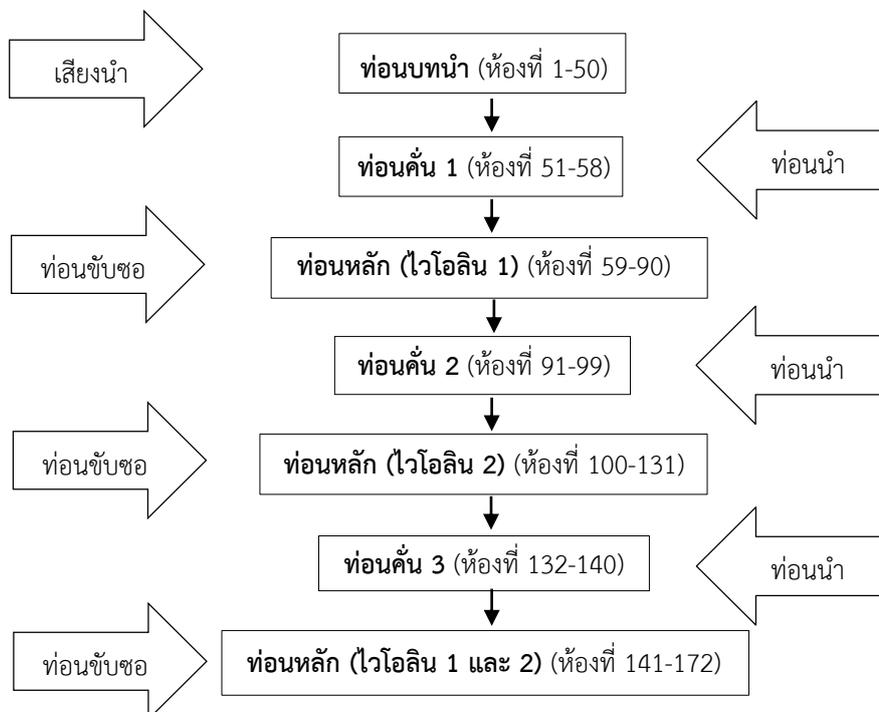
โครงสร้างเดิมของทำนองซอพม่า “แบบมีเนื้อร้อง” มีลักษณะการวนซ้ำตามความพอใจของนักดนตรีและช่างขับซอ การวนแต่ละครั้งนักดนตรีและช่างขับซอ สามารถตกแต่งแนวทำนองให้แตกต่างกันในแต่ละรอบตามลีลาของตนเองเพิ่มเติมได้ แต่ทั้งนี้ก็ต้องรักษาแนวทำนองหลักตามโครงสร้างเดิมไว้เสมอ โดยโครงสร้างของทำนองซอพม่า “แบบมีเนื้อร้อง” มีลักษณะ ดังนี้

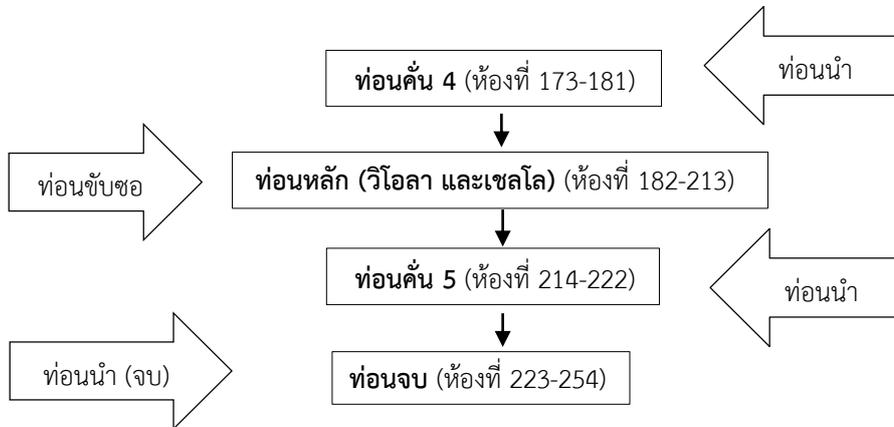
แผนภูมิที่ 2 โครงสร้างทำนองซอพม่า “แบบมีเนื้อร้อง”

จากโครงสร้างทำนองซอพม่า “แบบมีเนื้อร้อง” ข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้และวางโครงสร้างเพลงในมิติดนตรีสากลเพิ่มเติมโดยกำหนดให้ เสียงนำ หมายถึง ท่อนบทนำ (Intro) และ ท่อนนำ (จบ) (เป็นการบรรเลงท่อนนำรอบสุดท้ายก่อนจบบทเพลง) หมายถึง ท่อนจบ (Coda) ด้านการวนซ้ำของท่อนนำ และท่อนขับซอ จะกำหนดให้ ท่อนนำ หมายถึง ท่อนคั่น (Interlude) และ ท่อนขับซอ หมายถึง ท่อนหลัก (Theme) ดังแผนภูมิที่ 3 ซึ่งแสดงโครงสร้างของบทเพลงย่อยที่สอง: *รีเฟล็กซ์ัน* โดยลูกศรที่อยู่ฝั่งซ้ายและขวาแสดงถึงท่อนเพลงทำนองซอพม่า “แบบมีเนื้อร้อง” ที่ได้จากแผนภูมิที่ 2 ดังนี้

แผนภูมิที่ 3 โครงสร้างของบทเพลงย่อยที่สอง: *รีเฟล็กซ์ัน*

แนวทางการเรียบเรียงบทเพลง เบื้องต้นผู้วิจัยถอดแนวทำนองซอพม่า “แบบมีเนื้อร้อง” ซึ่งเป็นแนวทำนองที่บรรเลงโดยวงปี่จุ่ม รวมถึงแนวทำนองของท่อนขับซอออกมาเป็นโน้ตสากล เพื่อนำมาเรียบเรียงใหม่ให้กับวงเครื่องสายสากล และเรียบเรียงบทเพลงตามโครงสร้างในแผนภูมิที่ 3

ท่อนบทนำ เป็นท่อนที่จำลองมาจาก เสียงนำ เป็นเสียงเป่าลากยาวของปี่ทั้ง 3 เล่า แสดงถึงการนำเข้าท่อนนำของบทเพลง ในที่นี้ผู้วิจัยใช้ทำนองท่อนขับซอที่ถอดโน้ตมาจากทำนองเดิมโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ มาใช้ในท่อนบทนำนี้ เพื่อเป็นการเปิดตัว ดังตัวอย่างที่ 7

ตัวอย่างที่ 7 ทำนองท่อนขับซอ

ทำนองท่อนขับซอ

ท่อนคั่น เป็นการนำแนวทำนองที่บรรเลงโดยวงปี่จุ่มมาเรียบเรียงใหม่ให้กับวงเครื่องสายสากล โดยจะยังคงไว้ซึ่งทำนองดั้งเดิม ทั้งโครงสร้าง แนวทำนอง รวมถึงอัตราความเร็ว ทั้งนี้ มีการวางแนวเสียงของไวโอลิน 1 และไวโอลิน 2 แทนเสียงปี่เล็กและปี่ก้อย ส่วนแนวเสียงไวโอลินและ

เชลโล่ แทนเสียงปีกลางและซิ่ง ในที่นี้ข้อยกตัวอย่างการวางแนวเสียงของไวโอลิน 1 ซึ่งแทนเสียงของปีเล็ก โดยจะเห็นว่าปีเล็กมีระดับเสียงค่อนข้างสูง จึงกำหนดให้ไวโอลิน 1 บรรเลงต่ำลงมา 1 ช่วงเสียง (Octave Transfer) นอกจากนี้ ระดับเสียงของปีเล็กมีการกระโดดค่อนข้างกว้าง เช่น โน้ต G ไปยังโน้ต F ซึ่งห่างกันเป็นขั้นคู่ 7 ไมเนอร์ (จากตัวอย่างคือโน้ตในกรอบสี่เหลี่ยม) ผู้วิจัยจึงปรับให้ไวโอลิน 1 บรรเลงต่ำลงมา 1 ช่วงเสียง เพื่อให้แนวทำนองมีความต่อเนื่องกัน ดังตัวอย่างที่ 8

ตัวอย่างที่ 8 แนวเสียงของไวโอลิน 1 แทนเสียงปีเล็ก

ท่อนหลัก เป็นการนำแนวทำนองท่อนขับซอมาเรียบเรียงใหม่ โดยใช้หลักการของคำสัมผัสที่ปรากฏในฉันทลักษณ์บทซอ (ตัวอย่างที่ 9) มาสร้างสรรค์แนวทำนองต่างๆ ด้วยวิธีการซ้ำจังหวะหรือซ้ำวลีในบางห้อง การจำลองฉันทลักษณ์นี้จะบรรเลงจากเครื่องดนตรีต่างๆ แทนการขับซอ

ตัวอย่างที่ 9 ฉันทลักษณ์ของบทซอ⁴

⁴ ฉัตรวลี ทองคำ และคณะ, “รายงานการวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการถ่ายทอดการขับซอพื้นเมืองให้กับเยาวชนในพื้นที่ตำบลงมะตะ อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย,” ทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 2560, 37.

จากฉันทลักษณ์ของบทซอข้างต้น บทซอหนึ่งบทมี 4 บาท (บรรทัด) แต่ละบาทมี 2 วรรค วรรคละ 4 พยางค์ ดังนั้นบทซอหนึ่งบทมีทั้งหมด 8 วรรค และมีจำนวนพยางค์ทั้งสิ้น 32 พยางค์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดให้จำนวนห้องของท่อนหลัก เท่ากับจำนวนพยางค์บทซอ คือ 32 ห้อง

ตัวอย่างแนวคิดการจำลองคำสัมผัสตามฉันทลักษณ์บทซอ เช่น พยางค์สุดท้ายวรรคที่ 1 สัมผัสกับพยางค์แรกของวรรคที่ 2 ดังนั้น ผู้ประพันธ์จึงกำหนดให้ห้องที่ 4 ของท่อนหลัก มีจังหวะหรือวลี ซ้ำกับห้องที่ 5 ดังตัวอย่างที่ 10 อนึ่ง ในบทความสร้างสรรค์นี้ ผู้ประพันธ์จะขอยกตัวอย่างแค่ห้องที่ 1-16 เท่านั้น (ตัวอย่างที่ 10-11) เพื่อให้เห็นตัวอย่างแนวคิดการจำลองคำสัมผัสตามฉันทลักษณ์ของบทซอได้ชัดเจนขึ้น

ตัวอย่างที่ 10 การจำลองคำสัมผัสโดยการซ้ำวลีในแนวทำนองของวรรคที่ 1 และ 2

ตัวอย่างที่ 11 การจำลองคำสัมผัสโดยการซ้ำจังหวะในแนวทำนองของวรรคที่ 2 และ 3

การจำลองแนวคิดการใช้คำสัมผัสที่ปรากฏในฉันทลักษณ์บทซอมาเป็นแนวคิดหลักของท่อนหลักลักษณะนี้ เป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นในบทเพลงย่อยที่สอง: *รีเฟล็คชัน* ซึ่งแนวคิดดังกล่าวจะเกิดขึ้นกับท่อนหลัก ที่บรรเลงจากเครื่องดนตรีทุกเครื่องในวงดนตรีเครื่องสายสากล โดย

อาจมีการสลับกันบรรเลง หรือมีการประสานกันของเครื่องดนตรี เพื่อให้มิติของท่อนหลักมีความหลากหลายยิ่งขึ้น

ท่อนจบของบทเพลงย่อยที่สอง: *รีเฟล็คชั่น* ผู้วิจัยนำทำนองท่อนขับขอมมาใช้อีกครั้งหนึ่ง เพื่อแสดงให้เห็นถึงการวนกลับมาที่จุดเริ่มต้นอีกครั้งก่อนจบบทเพลง

สรุปและอภิปรายผล

งานวิจัยเรื่อง “การสร้างสรรคบทเพลง ‘ซอพม่า’ สำหรับวงดนตรีเครื่องสายสากล” มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์บทเพลงใหม่ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากทำนองซอพม่าสู่วงดนตรีเครื่องสายสากล โดยประพันธ์ขึ้นจำนวน 2 บทเพลงย่อย ได้แก่ บทเพลงย่อยที่หนึ่ง: *เซนจ์* และ บทเพลงย่อยที่สอง: *รีเฟล็คชั่น* ซึ่งมีความยาวทั้งสิ้นประมาณ 9 นาที โดยแต่ละบทเพลงมีแนวคิดที่แตกต่างกัน ซึ่งบทเพลงที่ประพันธ์/เรียบเรียงขึ้นใหม่นี้ ไม่เน้นการสร้างสรรคแบบดั้งเดิมหรืออนุรักษ์ ทั้งนี้ เป็นการแสดงให้เห็นถึงมุมมองใหม่ของการนำทำนองเพลงพื้นเมืองมาสร้างสรรค์ในมิติของดนตรีสากล นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ปรับเปลี่ยน หรือเพิ่มเติมประเด็นต่างๆ ในบทเพลง เช่น ด้านโครงสร้างของบทเพลง มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบโครงสร้างดั้งเดิมที่มีการวนซ้ำของทำนองให้เป็นโครงสร้างใหม่ตามที่คุณวิจัยกำหนด และด้านลักษณะจังหวะ มีการขยายความยาวของจังหวะ และอัตราจังหวะ เป็นต้น

ด้านการตั้งชื่อบทเพลงย่อยทั้งสองบทเพลง ผู้วิจัยมีแนวทางในการตั้งชื่อบทเพลงให้สอดคล้องกับแนวคิดการประพันธ์ โดยบทเพลงย่อยที่หนึ่ง: *เซนจ์* ผู้วิจัยได้วางแนวคิดเชิงอุปมาอุปไมยด้าน “การแปรเปลี่ยน-ผสมผสาน” ทั้งนี้ การแปรเปลี่ยนนั้น ผู้วิจัยได้มีการใช้เทคนิคการใช้คอร์ดแทน รวมถึงการใช้เสียงประสานที่เป็นเทคนิคการดีดของเครื่องสายเข้ามาใช้ในบทเพลง เพื่อแสดงให้เห็นถึงการแปรเปลี่ยนไปของสังคมวัฒนธรรม ส่วนด้านการผสมผสานผู้ประพันธ์ได้นำเค้าโครงทำนองจากวัตถุดิบเดิมกับสิ่งที่คิดขึ้นใหม่มาเชื่อมโยงกัน เพื่อให้เห็นถึงการผสมผสานส่วนบทเพลงย่อยที่สอง: *รีเฟล็คชั่น* เป็นการนำแนวคิดด้านคำสัมผัสของบทขอมมาประยุกต์ใช้ในบทเพลง ซึ่งใช้หลักการของการซ้ำวลี หรือซ้ำจังหวะ เปรียบเสมือนกับการสะท้อนกลับของคำที่ใช้สระเหมือนกัน ในบทขอ จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดดังกล่าวมาเป็นแนวทางการตั้งชื่อทั้งสองบทเพลงนี้

วันและสถานที่การจัดการแสดง

บทเพลงที่ประพันธ์/เรียบเรียงขึ้นใหม่ทั้งสองบทเพลง ได้นำออกแสดงพร้อมบรรยาย เผยแพร่ต่อสาธารณชนในงานประชุมวิชาการระดับชาติด้านดุริยางคศิลป์และทัศนศิลป์ ครั้งที่ 1/2561 ระหว่างวันที่ 21-22 ธันวาคม 2561 ณ หอประชุมรัชกาลที่ ๙ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ซึ่งนำเสนอเป็นบทความสร้างสรรค์เรื่อง “แรงบันดาลใจจากทำนองซอพม่าสู่วงเครื่องสายสากลสี่ชิ้น” โดยการแสดงบทประพันธ์/เรียบเรียงครั้งนี้ ได้รับความร่วมมือจากนักดนตรี ดังรายชื่อต่อไปนี้

ผู้ประพันธ์/เรียบเรียง	ธัญญ์ สังข์วิจิตร	
นักดนตรี	โอม จันทบุตร	ไวโอลิน 1
	ศิวินารถ บุญนิล	ไวโอลิน 2
	ธเนศพล อุบลรัตน์	ไวโอลา
	วราภรณ์ ยูงหนู	เชลโล

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยเรื่อง “การสร้างสรรค้บทเพลง ‘ซอพม่า’ สำหรับวงดนตรีเครื่องสายสากล” ได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561

บรรณานุกรม

- ฉัตรวลี ทองคำ และคณะ. “รายงานการวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการถ่ายทอดการขับซอพื้นเมืองให้กับเยาวชนในพื้นที่ตำบลดงมะตะ อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา.” ทุณวิจัยจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 2560.
- ณัชชา พันธุ์เจริญ. *สังคีตลักษณ์และการวิเคราะห์*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: เกศกะรัต, 2551.
- ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร และจิตตพิมัญญ์ แยมพราย. “การผสมผสานวัฒนธรรมอาเซียนในการประพันธ์เพลงร่วมสมัย.” *วารสารดนตรีรังสิต* 13, 2 (2561): 1-16.
- บุญรัตน์ ศิริรัตนพันธ์. “การเวก เพลงแคนในมิติดนตรีร่วมสมัย.” *วารสารดนตรีรังสิต* 12, 2 (2560): 89-102.
- ศักดิ์นรินทร์ ชาวจิว. “ขอพม่าที่ไม่ได้มาจากพม่า.” *วารสารในเวียงเจ็ดลิน* 1, 1 (2554): 3-8.
- องอาจ อินทนิเวศ. “วงซอ: สายพ่อครูศรีทวน สอนน้อย จังหวัดยะลา.” *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล*, 2550.